

IDILIČNI KOŠMARI ETNIJA

Nermin Sarajlić

Ja sam najmiroljubivije nastrojen. Moje želje su sljedeće: skromna koliba, slamnati krov; ali dobar krevet, dobra hrana, sasvim svježje mlijeko i puter, ispred prozora cvijeće, ispred vrata lijepo drveće. Ako bi dragi Bog htio da me učini sasvim srećnim, omogućio bi mi da doživim radost što je o to drveće obješeno šest-sedam mojih neprijatelja. Ožalošćena srca, prije smrti bih im oprostio sve nedaće koje su mi pričinili za života. Da, neprijatelju se mora oprostiti, ali tek kada je obješen.

Misli i dosjetke, Heinrich Heine

“**J**edan Srbin: gusle. Dva Srbina: braća. Tri Srbina: p.... materina.”
Telegrafski predah STOP. “Eto tako se razgovaramo dok svet prolazi”, rezignirani dodatak i *tačka*, piše daleke i “prisne” 1929. godine Miloš Crnjanski Ivi Andriću. Konteksta radi, to je raskošna godina karadžorđevićevskog zavoda diktature, oslonac za klaćenje između dva svjetska rata. Sedam decenija poznije što bismo uopšte iskreno i pošteno dopisali, sasvim onako šnajderovski, neumoljivo i neuvijeno, lapidarnom gnušanju velikog *našeg* pjesnika i romansijera nad stereotipijom i kvintesencijom diskvalificiranja nacionalnih karaktera, tom gorkom i oporom, sarkastično odbačenom redukcijom čovjeka, i precijenjenog i razvikanog homo balcanicus u šta je lakrdijaški kostimiran citoayen?!? Skoro ništa, gotovo bez intervencije, na cjedilu konsternirani, ukoliko valja Bošnjakom ili Hrvatom odmijeniti srpsko bdijenje i dežuru nad arijevtvom nacionaliteta, uz koji je redovno slijepjen konfesionalitet. Ili možda ipak, za hatur kapricioznih mazohističkih karikatura, popašnih na identitetne razlike, može se (umiljate

fantazmagorije nadomiještaju sirovu ojađenost svijeta), dakle može se mijenjati, ali jedino instrument, no da se zadrži u okvirima žičanih, upravo kako frulaše pastiri, uz pratnju raštrkanih tornjaka.

Tako nalaže raspomamljena propaganda rigidnih etno-konfesionalnih ideologijskih kodova u svom naslađujućem pohodu ka surogatu čovječnosti, sa nezaobilaznim folklornim atavističkim hepeninzima i piknicima što kipe i pjene degutantnim šarmom reslova nacional-patriotizma. Melanžom nakazno pojmljenih, istumačenih i prakticiranih, što i jest najzlokobnije, kategorija nacije i vjere, agitacija dominirajućih, rivalskih, ali i komplementarnih ideologija, što uzgajaju "u svojoj vjeri na svojoj zemlji" žigosano šovinče, usredsređenih na osvajanje manevarskog prostora između **misli, govora i čina**, sve za konto bestidnih interesa i ciljeva: **moći, utjecaja, kontrole i profita**. Time se demokratija, u koju se tobož zaklinju i s kojom se zaručuju "to" monstruozno pogani, izvrće u svoju suprotnost, institucionalnom kvarnošću i degradiranim procesima. Povjerenje *razbaštinjenog građanina* kopni. Izmcrcvaren lažima i plasiranim, dobro zaprimljenim, skoro pa ukorijenjenim, predrasudama spram Drugog kao prijetnje i u kontinuiranoj napetosti podozrijevanja pred susjednim, neprihvatljivim Različitim, taj "sublimni plijen ideologije" (Žižek), ukrcan je na olupinu socijalnog bića i otisnut na ontopološku plovidbu (Derridaova kovanica što označava gravitiranje oko jezgara teritorije, vjere, nacije, jezika kao ekskluzivnih situacionih kulturnih identiteta) po nepredvidljivom i neizvjesnom civilizacijskom okeanu. Zasljepljen optikom kako je heterogenost hendikep i zaglušen, pridavljen, lojalnošću homogenom, zaba(la)vljen konfuzijom etno-kompleksa, u koju je do guše uronjen, ne opaža i ne sluti da kormilari, i pred kojima idolatrijski nepromišljeno pada ničice, jednom rukom na tom sablasnom plovilu – splavu frustracija, začipaju rupe i pukotine u koje nadire sa svih strana beznađe i oskudica, dok drugom revno i nemilice burgijaju po trošnim oplatama demokratskih mehanizama.

Drugim riječima, izvan sugestivne parabole, folklorom i tribalizmom naduti "parohljani, džematlije i župljani" spokojno i bezbrižno treniraju kič-pobožnost, tu i tamo zgranuti šokovima koje im improviziraju kriminogeni reditelji *dvodomnog parlamentarnog cinizma*. Groznica propagande podrazumijeva i zaziva bulažnjenje i povišenu temperaturu, onu trajno šizoidnu, stalnu 37,2 da servira ciljanim grupama, utaborenim u iracionalnom, ništa drugo do paranoidnu potragu za identitetom, a kojeg "krase" uglavnom mizantropija i netrpeljivost. Reklamolatrija

nacionalizma kadra je islamizirati i kristijanizirati sudbinsku pomirljivost sa besramnošću političkih garnitura. Tržišna religija kako propagandu blasfemično artikulira Bruckner, pod plaštom utilitarizma, gdje se demokratsko u samrtnom hropcu, simultano, ružno i čemerno prevodi u vitalno, konstitutivno nacionalno. U takvom sistemu oročene diskreditacije sa fantastičnim kamatama pojmovi slobode, dostojanstva, prava, posprdno stasavaju u svoje negacije. Divljački snošaj propagande nad demokratijom koti kopilansku demagogiju koja dozirano propisuje konzumaciju aromatične neetičnosti i nudi neodoljivo, zavodljivo privikavanje na amoral. ***Ako su u ratnoj klanici ljude spitomljavali na smrt, u postdejtonskoj inerciji kultiviranja strahom i tjeskobom, malodušjem i šupljom gordošću, odvikavaju ih od života.*** Za tu neo-naci lobotomiju dozvola se i ne traži, a izgovori i alibi su oni odbjegli, stigmatizirani kao izrodi, što su odbili počast statusa bolesno disciplinovanih pacijenata ideologije. Vlastodržačka propaganda "našopana" primitivnim i vulgarnim konceptom, credom i svjetonazorom uneređenja društva, uživa u midinom prokletstvu da čega god se dotakne pozlati ga svojom emulzijom lažnog sjaja, još efikasnije sjajne laži. Destruktivne potencije trijumvirata nacionalizma fermentiraju perverznom logikom i perfidnom retorikom koja se magarči sa svojim podanicima – štíćenicima – ponižavajući ih tretmanom i rolama lako naknadive potrošne robe.

Mora da je mandarinski groteskno, dijabolično neuhvatljivo, u zemljama "anglo-saksonskog" govornog područja ex-Jugoslavije, gdje cvatu nezaposlenost, očaj, neimaština, bespomoćnost, kriminal, razočarenje, poroci u spektru svih pastoznih valera, razbaškareno zavaljen sjediti za konzolama antagonističkih simulakruma Istoka i Zapada, Islama i Kršćanstva, sekularnog i sakralnog i igrati se ljudskim sudbinama na izazovnim slojevitim razinama kao virtualnim figuricama. Luksuz koji sebi mogu priuštiti moguli nastranih ideologija, rak-proroci povijesno-socijalnog nasljeđa, koncesori providjenja, netom prenuti, razdrijemani anonimusi, što su i naciju i religiju odjezdili u tragikomični komplot i ljigavu simbiozu, ustremljeni da dokusure ionako načeti zdrav razum i izranjavani ukus i takt, dotuku obogaljene žrtve, narugaju se grubim bezočnim krivotvorinama, ekshumiranim iz prošlosti, okome na markirane prebjege, te pritegnu labave marionete. To je ona posesivna politikratsko-klerikalna klaunerija i satrapija što bahato i osiono, traljavo, ali neumorno, neposustajuće obraćuje raskoš, neponovljivost, dragocjenost, i smisao življenja u prekomotan konformistički apsurd i kaos, uz obavezan aklamativni poklič rodne grude i krvi. Ambijentalna opruženost po

svakom zahvaćenom milimetru zapišanog teritorija u jeziku je, u jednosmjernoj komunikaciji, materijalizirana zaudaranjem i zagušljivošću. Getoizirane kolonije smućenih, izgubljenih, osakaćenih, ozarene i ushićene, prepornozne na bagatelnu lasku upućenu njihovoj utaborenosti u blaziranoj i blindiranoj samodovoljnosti. Strogo pridržavanje okrutne recepture kulta i oltara nacije i vjere pouzdano liječi i kičmu i obraz od uspravnog hoda i uzdignute glave.

Na početku smo prosvijetljeni kako je "nacionalno pitanje" u prvoj Jugoslaviji idiosinkratičnom psovkom kao reakcijom sagorio Crnjanski. U drugoj pak otadžbini, predstavljamo nezamjenjivo sugestivnu intuiciju legendarnog Tina Ujevića, sklonog dekadentnim, duhovitim ekscesima, ta skandaloznost tinajuće i pritajene opresije i opsesije nacijom, a inače pjesnički mukotrpno nadničarena po metropolama nadriurbaniteta bivše države, očito i vjerovatno u ovoj satirično-parodičnoj epizodi njemu pripisanoj, a koja ga je navela da, proganjan indiskretnim dosađivanjem mentalnih paparazza, novinara-piskarala, pohlepnih na heretike i njihove skarednosti, skoči sa klupe u parku, gdje je bio predahnuo od bjesomučne potjere i unutrašnjih demona i da ugledavši pred sobom sparušeno govno, nedvosmisleno homo sapiensova porijekla, raspolovi dotično štapom, pa potom zaskočen nestrpljivim pitalicama što su se sjatile oko njega, što za boga miloga ima to da znači, iz rukava kinički presudi, te jezgrovito ironično odgovori, mjerkajući, pomičući, gurkajući raspolučene komade: "Ovo je Jugoslavija *prije*, a ovo *poslije* rata". Što danas imamo, plural nije gestualan, čime raspoložemo hic et nunc? *Vremenske odrednice jedino i sigurno*, što uokviruju protutnjali masakr na prostoru onog "reliquie reliquiarum" ex državnosti, uvertiru i epilog postojane, prestabilizirane neodrživosti, disharmoniju suludosti. Začepljena otrovnim isparenjima siranovska surla ništa nije nanjušila, odnosno natrapala je na tartufe ništavila, tako magnetno privlačnog i usidрила u učmalosti traumatično palanačkog mljeja.

Gotovo svaki pojedinac oboružan i oslovljen je ovim Tinovim, doduše ne tako darovitim izrazom, ali utemeljenim argumentacijom obespravljenosti, senzibilitetom za gnjev i revolt uperen protiv obesmišljenog državnog aparata, čije servisne funkcije je konkvistadorski, na prepad, osvojila etno-konfesionalna retrogradna zajednica. Sveta dužnost reakcionarnog propagande je da to amortizuje, eskivira, prikrije, ili čak opravda tu uzurpaciju. Razvlašćena piramida državotvornosti od strane personalnih unija, esnafskih pogonskih kamarila,

klika manipulacije, što čine derutno zdanje države na izdisaju, urušavajući se za sobom povlači i vapaje i proteste onih inferiornih za pravednošću i civilnim društvom. Obavljeni totalni transfer jamčenja prava i sloboda sa njenog zakonitog reprezentanta na personificirane sablasti homogeniziranih artificijelnosti, ne pruža dileme i nikakvo oklijevanje, po volens-nolens principu, individuima indoktriniranim pukim opstankom, u smislu bespogovorna priklanjanja famoznim nacionalno-konfesionalnim korpusima. Inače, u suprotnom, margina, etiketirana izdajom, vene skupa sa intelektualnim naporom i nadom, periferiji djelotvornosti zavješšana. Otud, Slavoj Žižek lucidno primijećuje, da parafraziramo, kako je utopijska zamisao odumiranja države pretrpjela potpuni obrat, te kako njena energija i aranžman žudnje nisu više okrenuti ka zajednici bez države, u čijem patroniziranom okviru bi preporođeno plandovao građanin, nego baš, paradoksalno, ka državi, a koja bi se jednom za svagda rezolutno otarasila pupčane vrpce etničkog porijekla i saplićuće ukorijenjenosti u njemu, kao one jedino vjerodostojne. Ali toliko to i ne čudi, obzirom da su po srijedi zemlje u tranziciji, naime vijek i kusur ljeta unatraške, u čijim se katakombama plemenskih navada i običaja, zvučno izoliranih i blagoslovljenih bigoterijom, i odigravaju najnečuvenije transakcije s ljudskim životima. Naravno da fasadu barokne nedužnosti tih amorfnih nastambi održava i dizajnira prepredena propaganda. A to što se pri tome lihvarskom pazaru unesrećujućih konstelacija, neiskoračivosti iz konfliktnih monokultura, zlurada, otužna konfiguracija autističkih kolektiviteta na jedinki ispoljava kao reljefna mučnina i tegoba, ukletost i udes, e to je kolatelarna računica sumanutih rizika, koju neimari disolucije galantno plaćaju, nerijetko uz mastan bakšiš. *Jednom lako stečena, utrapljena servilnost mitu proglašena je za urođenu vrlinu, a vojska nepriviligovanih toplo je preporučena od božijih namjesnika i opunomoćenika za sedativno došapnute nagrade. Psećoj odanosti suvišan je i rekvizit lanca.* Mrcvareće podmićivanje obećanjima naprosto se ludo isplati. Nadzor je besprijekoran kad se ovisnički panično gura po repete porciju. Nauk frankfurtske škole, artikuliran kroz Horkheimerovu neutješnu dijagnozu tvrdi, "žvakaća guma ne škodi metafizici, ona jest metafizika", pa shodno tome, ako i taj izlokavajući bizarni produkt nosi obol neopipljive nametljivosti, što li je onda tek sa nenadmašnom serijskom mitomanijom i njenim manufakturnim remek djelima zaludivanja i ogrezlosti, sofisticiranim brain-cleaningom.

Politička kultura izmetnula se, zahvaljujući transu kratkovida vlastoljublja kao samosvrhe, iščeznuća za solidarnim umijećem življenja i traganja za nemogućim,

u beskrupuloznu opsjenarsku vještinu, slijepo vođenu ubikvitetom cinizma na tromedi političke *misli, diskursa i čina* preobrativši ih u degradirajuću *primisao*, demagošku i kazuističku *tiradu* i *nedjelo*, što sankcioniraju socijalnu jalovost. Takvoj klimi erodiranja politike pogoduje horror-zbilja izrovena siromaštvom, ekonomskim kolapsom i kulturnom represijom, mada je prisutan i recipročan proces. Ti povratni, interakcijski trendovi političko-lascivne akulturacije izbacuju i dresiraju najnevjerovatnije spodobe opskurnosti i rugobe beskarakternosti kao pseudorelevantne faktore hronično, do notorno neuravnotežena debakla političke scene, u koju netremice zure, nikad nasićeni katarzom i njenim klistirom, egzibicionisti voajerizma. U atmosferi gdje je nepoštenje standard, dvoličnost inaugurirani manir, a laž preporuka, postavljati pitanje koje i kakve su šanse intelektualnog otpora poprilično je deplasirano i s pravom izaziva podsmijeh i izrugivanje. Kao prvo, obaveza mu je da taj oreol subverzivnosti opravda i dijalogičnošću za kojom čezne, u stopu vjerno slijedeći Rilkeov odvažni molitveni credo "izrastanja kroz susrete", pledira pronicljive "politike prijateljstva", uprkos iskustvom kondenzovanim dogmama prešućivanja, uprkos popovanju distance, uprkos promuklosti i rogoborenju iskrenosti, uprkos mucanju dobronamjernosti. Grimase propete sebičnosti i slast sujete savjetuju oprez, plafon-tjeme samožive mudrosti prečacima zadovoljenja, tobože kompleksnim, kompenziraju se fijasko-rolama *whistlera* i *insidera*. Krtičenje tminom hipokrizije nipošto ne znači svjetlost, ukoliko je uopšte ikad tavorenje u agonalnom podnosilo, bez obzira na suverenu ovladalost koreografijom galgen-humora. Čuveno podneblje travestira sfingoidnost: upisanom po rođenju suđeno je da puzi i gmiže na sve četiri, u zenitu da karijeristički dvonožno srlja i lakta, da bi sutonski dohramao u Hram Nacije, a za kaznu pronicanja "veletajne", Očevi generacijski djecu kao taoce *siluju, osljepljuju i ubijaju*. Amanetom!?